

Μεταναστευτικές πολιτικές για την ένταξη και τη συμμετοχή

Μίλτος Παύλου

Υπεύθυνος European Migration Dialogue
ΕΕΔΑΠ- ΚΕΜΟ

Μετανάστες / Πολίτες

2η Συνάντηση Εθνικού Διαλόγου για τη Μετανάστευση

Ιούλιος 2005

Μεταναστευτικές πολιτικές της αλλαγής του αιώνα

- Η μετανάστευση είναι μια «μόνιμη» κατάσταση για την Ευρώπη
  - Η μετανάστευση του τέλους του 20ου αι. ήταν κατά κανόνα ευεργετική για την οικονομία
  - Η Ευρώπη θα χρειαστεί στο μέλλον περισσότερους μετανάστες για δημογραφικούς-οικονομικούς λόγους
  - Η μεταναστευτική ροή δεν στάθηκε εφικτό να ρυθμιστεί έως τώρα με βάση τις καταγραμμένες ανάγκες σε δεξιότητες και θέσεις εργασίας στα κράτη-μέλη
  - Πρόταξη του στόχου της «ένταξης» των μεταναστών προς όφελος των κρατών μελών με στόχο τη σύγκλιση σε μια ενιαία και αποτελεσματικότερη ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική
-

Μεταναστευτικές πολιτικές της αλλαγής του αιώνα

Οι σύγχρονες τάσεις:

- ❑ Οι φόβοι για «μαζική εισβολή» από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης διαψεύστηκαν
  - ❑ μεγάλη κινητικότητα και εργασιακή ευελιξία των μεταναστών εργαζομένων σε ημιπαράνομη – μετέωρη κατάσταση
  - ❑ Οι «οικονομικοί μετανάστες» φέρνουν και την οικογένειά τους
  - ❑ Η καταστολή της μετανάστευσης και η σύνδεσή της με το διακύβευμα της «ασφάλειας» οδήγησε σε έντονα φαινόμενα παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης και σε μεγέθυνση του (οργανωμένου) εγκλήματος
  - ❑ Περιοριστική πολιτική που οδηγεί σχεδόν στην ακύρωση του θεσμού του πολιτικού ασύλου
  - ❑ Η ανεπάρκεια των μεταναστευτικών πολιτικών οδήγησε σε συνεχείς «νομιμοποιήσεις»
-

Μεταναστευτικές πολιτικές της αλλαγής του αιώνα

Μετά το 2000:

- η μετανάστευση σε επίπεδο ΕΕ συνδέεται με αναπτυξιακές και δημογραφικές πολιτικές
  - η προσέγγιση του φαινομένου γίνεται σε υπερεθνικό επίπεδο, ωστόσο με πολλές υστερήσεις και παλινωδίες σε εθνικό επίπεδο
  - Τίθεται ο στόχος της ένταξης των μακροχρόνια διαμενόντων παράλληλα με την αύξηση του ελέγχου των συνόρων
  - Η κρίση και η υποχώρηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού κράτους αποτελεί αρνητική συγκυρία - οι εθνικές πολιτικές απέχουν αρκετά από τη σύγκλιση σε ένα κοινό μοντέλο ένταξης των μεταναστών
-

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική

- Η Ελλάδα ήταν η χώρα της ΕΕ με τη πλέον ραγδαία αύξηση της αναλογίας των μεταναστών προς τον πληθυσμό που σήμερα ανέρχεται στο ~10% του πληθυσμού, αλλά 'χαμηλής-μικρής κλίμακας' μεταναστευτική πολιτική

  - Η μικρή κλίμακα πολιτικής και η αδυναμία «διαχείρισης» του φαινομένου σημαίνει ότι:
    - Οι πολιτικές είναι αποσπασματικές, συμπληρωματικές και δεν είναι 'εθνικές' δηλ. δεν σχεδιάζονται ως κομμάτι κάθε επιμέρους πολιτικής, αλλά ως αφορούσες σε ένα μόνο κομμάτι του πληθυσμού – 'μη πολίτες' (τους μετανάστες)

    - η μετανάστευση ήταν κατά σχεδόν αποκλειστικά 'παράνομη' και ποτέ δεν σχεδιάστηκε ή προγραμματίστηκε η απασχόληση των μεταναστών στην αγορά εργασίας

    - Η μεταναστευτική πολιτική είναι διαπερατή και ευαίσθητη σε πελατειακές πιέσεις και συγκυριακές επιλογές.
-

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική

- Ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας είναι αυτός που κατά κύριο λόγο διαχειρίστηκε «απορυθμισμένα» τη μετανάστευση αποκομίζοντας σημαντικά οφέλη
  - Το κράτος μπροστά στο φαινόμενο, ενώ αρχικά απείχε αφήνοντας ανεξέλεγκτη την αγορά και ασκώντας 'μη-πολιτική',
  - αργότερα επιχείρησε να αντλήσει πόρους (παράβολα, κοινωνικοασφαλιστικές εισφορές) και να χρηματοδοτήσει την ανάπτυξη με χαμηλό κόστος εργασίας – ολυμπιακά, αναπτυξιακά έργα
  - Από το 2001 έως το 2004 είχαν υποβληθεί σχεδόν 900.000 αιτήσεις άδειας παραμονής = απέφεραν τουλάχιστον 50 δις δρχ. (150 εκ. €) μόνο από τα παράβολα
-

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική

- Η ελληνική πολιτεία με τη μεταναστευτική πολιτική που άσκησε δεν κατόρθωσε ποτέ να νομιμοποιήσει το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστών.
  - Σήμερα, οι εν ισχύ άδειες παραμονής υπολογίζονται ανάμεσα στις 250-300.000 ενώ οι μετανάστες που ζουν και εργάζονται στη χώρα εκτιμάται ότι κατά πάσα πιθανότητα υπερβαίνουν το εκατομμύριο (ποσοστό ~25%)
  - Η προσπάθεια συστηματικής ρύθμισης του φαινομένου (από τον ν.2910/2001 και έπειτα) δεν μοιάζει να επηρέασε ιδιαίτερα προς το θετικότερο τις συνθήκες απασχόλησης των μεταναστών και την οικονομική δομή
-

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική

- Η παραδοχή της θετικής συμβολής των μεταναστών στην οικονομία και η ανάπτυξη δημόσιου λόγου και πολιτικών για το φαινόμενο είχαν συμβολική επίδραση στη δημόσια σφαίρα
  - Για τη διεκδίκηση της αναγνώρισης και της ενίσχυσης της κοινωνικής τους συμμετοχής,
  - Για τα ζητήματα και τα προβλήματα/παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας-οικονομίας που η μετανάστευση αναδεικνύει
  - Το συμβολικό-ιδεολογικό πλεονέκτημα χρειάζεται απτές και αποτελεσματικές πολιτικές που θα καλύψουν πραγματικές κοινωνικές ανάγκες, ώστε να εξαργυρωθεί και να μετασχηματισθεί σε κοινωνικό όφελος
-

Οι πολιτικές για την ένταξη

Οι πολιτικές της ένταξης συνίστανται:

- στην ενσωμάτωση σχετικών κοινοτικών οδηγιών (μακροχρόνια διαμένοντες, οικογενειακή συνένωση, προστασία ασυνόδευτων ανηλίκων, κατά των διακρίσεων),
  - στην ανάπτυξη πολιτικών «αμοιβαίας προσαρμογής» (πραγματικά διαπολιτισμική εκπαίδευση, προγράμματα γλώσσας κλπ.) και
  - στην απόδοση δικαιωμάτων του πολίτη στους μετανάστες (ασφάλιση πρόνοια, συμμετοχή στην τοπική κοινωνία, δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι, πολιτογράφηση)
  - Με στόχο την κοινωνική συμμετοχή των μεταναστών
-

Οι πολιτικές για την ένταξη

«European Civic Citizenship and Inclusion Index”[\[1\]](#)

Μια συγκριτική ανάλυση των πολιτικών για την ένταξη στην ΕΕ των 15:

- Ένταξη στην αγορά εργασίας
- Μακροχρόνια διαμονή
- Οικογενειακή συνένωση
- Πολιτογράφηση
- Καταπολέμηση των διακρίσεων

[\[1\]](#) Από τους A.Geddes, J.Niessen με τους A.Balch, C.Bullen, M.José Peiro, British Council, Migration Policy Group, Brussels, 2005.

Οι πολιτικές για την ένταξη

Τα βασικά συμπεράσματα σε σχέση με την Ελλάδα είναι:

- Η Ελλάδα είναι (μαζί με τη Δανία) τελευταία στη σχετική ταξινόμηση και η λιγότερο ευνοϊκή χώρα στην ανάπτυξη ανάλογων πολιτικών
  - Οι υπόλοιπες χώρες κάτω του κοινοτικού μέσου όρου έχουν τουλάχιστον μια πολύ καλή επίδοση σε έναν τομέα, ενώ η Ελλάδα έχει κακές επιδόσεις σε όλους τους τομείς
  - Πχ. η Δανία είναι σε αρκετούς πίνακες τελευταία χώρα, αλλά έχει θετική επίδοση στην πολιτική για μακροχρόνια διαμένοντες μετανάστες, το Λουξεμβούργο έχει ιδιαίτερα ευνοϊκή πολιτική ιθαγένειας κλπ.
-

Οι κύριες αδυναμίες των πολιτικών ένταξης στην

Ελλάδα (μη ευνοϊκές πολιτικές)

Ένταξη στην αγορά εργασίας

- Ασφάλεια εργασιακού status
- Μέτρα υποστήριξης της ένταξης (μαθήματα γλώσσας, επαγγελματική κατάρτιση κλπ.)
- Δικαιώματα που απορρέουν από τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας

Μακροχρόνια διαμονή^[1]

- Επιλεξιμότητα
- Προϋποθέσεις απόκτησης του καθεστώτος
- Δικαιώματα που απορρέουν από το καθεστώς μακροχρόνιας διαμονής

Οικογενειακή συνένωση

- Επιλεξιμότητα
- Προϋποθέσεις απόκτησης του καθεστώτος

Πολιτογράφηση

- Επιλεξιμότητα
- Ασφάλεια καθεστώτος

Καταπολέμηση των διακρίσεων

- Ορισμοί και σκοπός
- Μέτρα και κυρώσεις
- Προ-ενεργές πολιτικές

^[1] Στην Ελλάδα έως την ενσωμάτωση της σχετικής οδηγίας για τη μακροχρόνια διαμονή, ως τέτοια νοείται για την αορίστου διάρκειας άδεια διαμονής)

ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ για τη ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- 1. Μετάκληση εργαζομένων ή διαρκής νομιμοποίηση υπό προϋποθέσεις; Νομιμοποίηση με αμνήστευση εργαζομένων ή/και αμνήστευση εργοδοτών;**
  - 2. Ευέλικτη άδεια εργασίας/διαμονής; (δυνατότητα για αλλαγή τύπου, χώρου απασχόλησης-δραστηριότητας οποιαδήποτε χρονική στιγμή);**
  - 3. Άδεια διαμονής και για αναζήτηση εργασίας (ανεργία για ορισμένο χρονικό διάστημα);**
  - 4. Ποια θετικά μέτρα για την ένταξη (γλώσσα; άλλο;) με ή χωρίς «εξετάσεις»;**
  - 5. Ποιο είναι ένα λογικό ύψος για τα παράβολα; Σε ποιους αναλογεί και για ποιο ύψος η χρηματοδότηση του διοικητικού συστήματος των αδειών;**
  - 6. Συμμετοχή στις επαγγελματικές ενώσεις, τα συνδικάτα, τα πολιτικά κόμματα;**
  - 7. Δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις τοπικές εκλογές; μετά από πόσα έτη συνεχούς διαμονής;**
-